

İqtisad Elminin tədqiqi və tədrisinə həsr edilən ömürlər:

İyunun 1-də UNEC-də iqtisad elmləri doktoru, professor Məmmədhasən Meybullayevin 70 illik yubileyinə həsr olunan anım tədbiri keçirilib. Tədbirdə UNEC-in professor-müəllim heyəti ilə yanaşı, tanınmış akademiklər, alimin yaxınları və ailə üzvləri iştirak edib.

Rektor, professor Ədalət Muradov: Hörmətli həmkarlar, qonaqlar və Məmmədhasən müəllimin müəllimləri. Mən, ilk növbədə hamınıza salamlayır, xoş gəlmisiniz deyirəm. Universitetin simasını formalaşdıran orada çalışan müəllimlərdir. Universitetimizin mənfəi imicdən uzaqlaşdırılması və müsbət imicinin formalaşmasında birbaşa xidməti olan ziyalılarımızdan biri də Məmmədhasən müəllim olmuşdur. O, bütöv iqtisadçılar təhsilinin formalaşdırılmasını təmin edən müəllimlərimizdən idi. **Məmmədhasən müəllim İslam iqtisadiyyatı sahəsində ölkəmizdə aparılan tədqiqatların önündə duran alim, bir ziyalı nümunəsidir. Onunla ünsiyyətdə olan hər bir şəxs özündə yüngüllük tapardı.** Məmmədhasən müəllim öz bildiklərini dostları, yoldaşları, tələbələri ilə bölüşməyi sevən insan idi. Mən düşünürəm ki, Məmmədhasən müəllimin bu gün ruhu şadır. Onun ruhu bu gün burdadır, bizlərdədir. O, cismən bu dünyadan köçsə də, bizim hər birimizin qəlbimizdə yaşayır, var və həmişə də yaşayacaqdır. Mən Məmmədhasən müəllimə Allahdan rəhmət diləyirəm, yeri behişt olsun, qəbri nurla dolsun. **Biz də İqtisad Universitetində çalışdığımız müddətdə Məmmədhasən müəllim və digər ziyalılarımızın xatirəsinin əbədiləşdirilməsi üçün əlimizdən gələni edəcəyik.** Düşünürəm ki, tanınmış ziyalılarımızın xatirəsinə yad edərək onların şərəfinə elmi konfranslar, zəngin irslərinin tədqiq olunması üçün dəyərli məsələlər təşkil etməliyik.

Akademik Ziyad Səmədzadə: Hörmətli Ədalət müəllim, sizə, eyni zamanda, Azərbaycan Dövlət İqtisad Universitetinin professor və müəllim heyətinə, burada yetişən insanlara təşəkkürümü bildirirəm ki, bu görkəmli alimin, ziyalının məclisinə gəlmisiniz. Mən bu tədbirin keçirilməyini eşidəndə həddindən artıq sevindim. Hər bir elmin illər boyu, əsrlər boyu formalaşan müəyyən xiridarları, ustadları olub. İqtisad elmi başibələh elm olub, müxtəlif dövrlərdə təzyiqlərə məruz qalıb, ancaq inkişaf edib və bu gün bəşəri iqtisad elmi məhfumu var. Bəşəri iqtisad elminin görkəmli nümayəndələri barədə isə biz həmişə danışırıq və onları yad edirik. XX əsrdə Azərbaycan iqtisad elminin formalaşmasında çox dəyərli alimlər iştirak edib və onların çoxu məhz bu universitetdə çalışıb, fəaliyyət göstərirlər. Onların hər birini xatırlayanda böyük qürur hissi keçirirəm. Biz "Böyük İqtisadi Ensiklopediya" da (Məmmədhasən müəllim redaksiya heyətinin üzvü, baş redaktorun müavini idi) onlar barədə zəruri məlumatları verdik və buna görə də sevinirik. Məlum səbəblərə görə uzun illər Sovet dövründə "İqtisadi nəzəriyyə" elmi ilə məşğul olan alimlərin çoxu baş verən iqtisadi proseslərə obyektiv münasibətini açıq-aşkar ifadə etməkdən məhrum idi. Lakin onlar imkan daxilində öz iqtisadi inkişaf barədə müstəqil baxışlarını gənc nəsə, bizlərə çatdırmağa böyük səy göstərirdilər. Məmmədhasən müəllimlə tanışlığımız 1970-ci illərin əvvəllərinə təsadüf edir. Həmin illərdə UNEC-in

Texnika Komitəsi İqtisadiyyat İnstitutunda, bizim təkliflə əsasən, bir söbə yaradılmasına icazə verdi və o söbə də "Xalq təsərrüfatının inkişafı və proporsiyaları" adlandırıldı. Həmin söbəyə isə Moskvada vaxtilə Stalin ilə diskussiya aparılmış görkəmli alim A.İ. Notkin rəhbərlik edirdi. SSRİ kimi nəhəng dövlətin xalq

təsərrüfatının inkişaf sürəti və proporsiyalarını öyrənməsi çox ciddi iş idi və böyük məsuliyyət tələb edirdi. Cəmi bir-iki respublikada belə söbə yaradılmışdı. Bu bizə nə verdi? Bu bizə Azərbaycan iqtisadiyyatının ilk dəfə sistemli təhlilini aparmağa imkan yaratdı. Onu da deyim ki, ötən əsrin 50-ci illərinin sonlarından yeni yaradılmış söbədə biz milli gələri öyrənməyə başladığımız. Azərbaycanda milli gələrlərin öyrənilməsi hüquqları yox dərəcəyə, statistika isə qapalı idi. Müttəfiq respublikalarda bu problemin qoyulmasının özü belə çox riskli idi. Statistika olmadıqdan heç kim bilmirdi ki, Azərbaycanda real gələrlər nə qədərdir, milli gələrlər necə hesablanır? Amma buna baxmayaraq, Məmmədhasən ilk dəfə olaraq əmək məhsuldarlığı və real gələrlər problemini araşdırdı və bu işin öhdəsindən uğurla gəldi. Mən o vaxtlar onun elmi rəhbəri idim. Onun Sankt-Peterburqda doktorluq dissertasiyasının elmi konsultantı SSRİ-nin ən nəhəng iqtisadçılardan biri olan Dobrinin olub. Məmmədhasən müəllim "Xalis məhsul dinamik inkişafın göstəricisi kimi" mürəkkəb mövzunu öhdəsindən gəlib, bu cür çətin mövzunu işləməyə hər adama nəsihət olmur. Ümumiyyətlə, SSRİ-nin başqa ölkələrə nisbətən geridə qalmasının əsas səbəblərindən biri ondan ibarət idi ki, makro problemlər dərin təhlil edilmişdi. 70-ci illərə qədər respublikalarda çox lokal və məhdud mövzularda dissertasiyaları işləməyə icazə verirdilər. Müttəfiq respublikalarda global düşünməyə imkan verən mövzuların araşdırılması məhdud idi. Məhz Məmmədhasən müəllimin mövzusu bu gün də aktualdır. Ümumiyyətlə, bu gün biz global təfəkkürün məhsulu olaraq iqtisad elmi məhfumu var. Bəşəri iqtisad elminin görkəmli nümayəndələri barədə isə biz həmişə danışırıq və onları yad edirik. XX əsrdə Azərbaycan iqtisad elminin formalaşmasında çox dəyərli alimlər iştirak edib və onların çoxu məhz bu universitetdə çalışıb, fəaliyyət göstərirlər. Onların hər birini xatırlayanda böyük qürur hissi keçirirəm. Biz "Böyük İqtisadi Ensiklopediya" da (Məmmədhasən müəllim redaksiya heyətinin üzvü, baş redaktorun müavini idi) onlar barədə zəruri məlumatları verdik və buna görə də sevinirik. Məlum səbəblərə görə uzun illər Sovet dövründə "İqtisadi nəzəriyyə" elmi ilə məşğul olan alimlərin çoxu baş verən iqtisadi proseslərə obyektiv münasibətini açıq-aşkar ifadə etməkdən məhrum idi. Lakin onlar imkan daxilində öz iqtisadi inkişaf barədə müstəqil baxışlarını gənc nəsə, bizlərə çatdırmağa böyük səy göstərirdilər. Məmmədhasən müəllimlə tanışlığımız 1970-ci illərin əvvəllərinə təsadüf edir. Həmin illərdə UNEC-in

müəllim Qorbaçov hökuməti dövründə belə öz dissertasiyasında "güclü region, güclü respublika, sonra güclü İttifaq" təklifini irəli sürmüşdü. Bu fikri söyləmək üçün böyük cəsarət lazım idi. Bu o deməkdir ki, necə ola bilər ki, mən çox istehsal, amma az istehlak edirəm? Milli gələri bölüşdürülür, mərkəzə gedir, nəticədə zəif regionlar əsasında güclü ittiqat yaradılır. Məmmədhasən müəllim cəsarətli iqtisadçı, gözəl tədqiqatçı idi. Çox məqsəduyğun işlər görürdü. Bu gün Azərbaycan iqtisad elminin problemləri çoxdur. Bəzən o qədər sadə sahəvi problemlərlə məşğul olur ki, artıq global düşünməyə vaxtımız olmur. Amma

bildirirəm. **Akademik Vasim Məmmədaliyev:** İqtisadçı ilə iqtisadi dildə danışmaq lazımdır, bu da mənim üçün çətindir. Mən bu universiteti və buradakı insanları sevirəm, çünki mən özüm də bu binada oxumuşam. O vaxtlar Şərqşünaslıq fakültəsi bu binada yerləşirdi. Mənim şəxsən yaxın dostum, görkəmli alim, elminə və şəxsiyyətinə böyük hörmət bəslədiyim Məmmədhasən müəllimin 70 illik yubileyidir. Heç ağılıma gəlməzdi ki, Məmmədhasən müəllim 70 yaşına çatıb. Çünki o qədər işləyən adam idi ki, onu heç görməyə də vaxt olmurdu, onun dəqiqəsi qənimət idi. Mən Ədalət müəllimə

çox təşəkkür edirəm ki, görkəmli alimimizin yubileyini keçirir və onun xatirəsi əziz tutulur. Mən islam haqqında yazılan kitablardan məlumatlı idim, zəkat, xüms, fitrə və s. Bunlar hamısı Qurani-Kərimdən irəli gəlir. Amma Məmmədhasən müəllim "İslam iqtisadiyyatı" kitabını mənə bağışlayanda mən yeni bir aləm kəşf etdim. Belə bir iqtisadiyyat var? Bunların hamısı Qurani-Kərimdə var. Bilməyə qorxub gəlir. Amma həyat göstərir ki, hər bir Quran kəlamının arxasında böyük bir həqiqət vardır.

Mən Ziyad müəllim və Məmmədhasən müəllimlə çox məclislərdə bir yerdə olmuşam, əsasən Aşerov məclislərində. Məmmədhasən müəllim ilə birlikdə məclisə daxil olanda, camaat ona hörmət əlaməti olaraq yaxın qalxanda adamın ürəyi qürur ilə dolurdu ki, bu insanın nə qədər böyük hörməti var. "İslam iqtisadiyyatı" kitabını oxuyandan sonra iqtisad elminin dərinliklərinə heyran qaldım və bir daha həli oldum ki, elmi həqiqətlərin əksəriyyəti orta əsrlərdə Şərqdə olub. İslam iqtisadiyyatı özlüyündə çox dərin bir sistemdir, böyük bir nəzəriyyədir. Bu kitabı iki dəfə oxumuşam, çünki çətindir, bəzən-birə qavramaq olmur. Bu kitabda göstərilir ki, xüms, zəkat və fitrədən yığılan pullar hara xərclənə bilər. Sovetlər dövründə islam iqtisadiyyatı haqqında heç nə deyilməmişdir və bu sahə öyrənilməmişdir. Amma tale belə gətirdi ki, Məmmədhasən müəllim islamda iqtisadi məsələləri ümumiləşdirib "İslam iqtisadiyyatı" kimi nəhəng bir kitabı ortaya qoydu. Bu kitabı oxuyanın əksəriyyəti iqtisadçılardan ibarətdir və onlara çox böyük elmi fayda verdiyini qeyd ediblər. Əsl alimin xidməti budur. Məmmədhasən müəllim çox gözəl, sadə və təvazokar insan idi. Amma o sadəliyin arxasında böyük bir şəxsiyyət vardı. Məmmədhasən müəllim elmi və əxlaqı şəxsiyyət idi və bu keyfiyyətlər onun nəhəng bir insana çevirmişdi. O öz elmi, əxlaqı və tərbiyəsi ilə cəmiyyətdə böyük hörmət qazanmışdır. Məmmədhasən müəllim özündən sonra elə bir iz qoyub ki, nə vaxt islam iqtisadiyyatından söhbət

Hər bir xalq özünün elmi potensialı ilə fəxr edə bilər. İqtisadiyyat elmi sahəsində də potensialımız güclüdür. Alimlərimizin yaradıcılığını xarakterizə edən faktlarla tanışlıq bunu sübut edir. Oxucuya təqdim edilən "İqtisadi təraqqiyə həsr edilən ömürlər" kitabında iqtisadçı alimlərimizin elmi-pedaqoji fəaliyyətinin cəmiyyətimiz üçün dəyərli olması konkret faktlarla işıqlandırılır. Bu isə hər bir tədqiqatçı, onun vətəni, ailəsi, övladları üçün çox vacibdir. Mən həyatdan köçmüş iqtisadçı alimlərimizin xatirəsini bir daha əziz tutur, bu gün elm, təhsil ocaqlarında, iqtisadi həyatın bir çox sahələrində çalışan iqtisadçı alimlərimizə, həmkarlarıma möhkəm cansağlığı, Azərbaycanın çiçəklənməsi naminə uğurlar arzulayıram.

Akademik Ziyad Səmədzadə,
"İqtisadi təraqqiyə həsr edilən ömürlər" kitabından

gətsə, həmişə o, xatırlanacaqdır. Məmmədhasən müəllim yaradıcılığının çiçəklənən vaxtında dünyasını dəyişmişdir. Onun islam iqtisadiyyatının formalaşması ilə bağlı bir çox fikirləri vardı, əfsuslar olsun ki, yarımçıq qaldı. İnanıram ki, övladları arasında onun bu yolunu davam etdirən olacaqdır. Mən də mərhumun ailəsinə başsağlığı verirəm. Ölüm haqdır. Heç kim son mənzildən qaça bilməz. Allah rəhmət eləsin!

Prof. M.A. Əhmədov: Bu gün Azərbaycan Dövlət İqtisad Universitetinin kollektivi iqtisad elmləri doktoru, professor, Əməkdar müəllim, 25 ildən artıq "İqtisadi nəzəriyyə" kafedrasının müdiri vəzifəsində çalışmış, böyük alim, gözəl pedaqoq, yaxşı dost M.Meybullayevin anadan olmasının 70 illik yubileyini qeyd edir. Zənnimizcə, Məmmədhasən müəllimin elmi-pedaqoji fəaliyyətini tarixi və məntiqi ardıcılıq

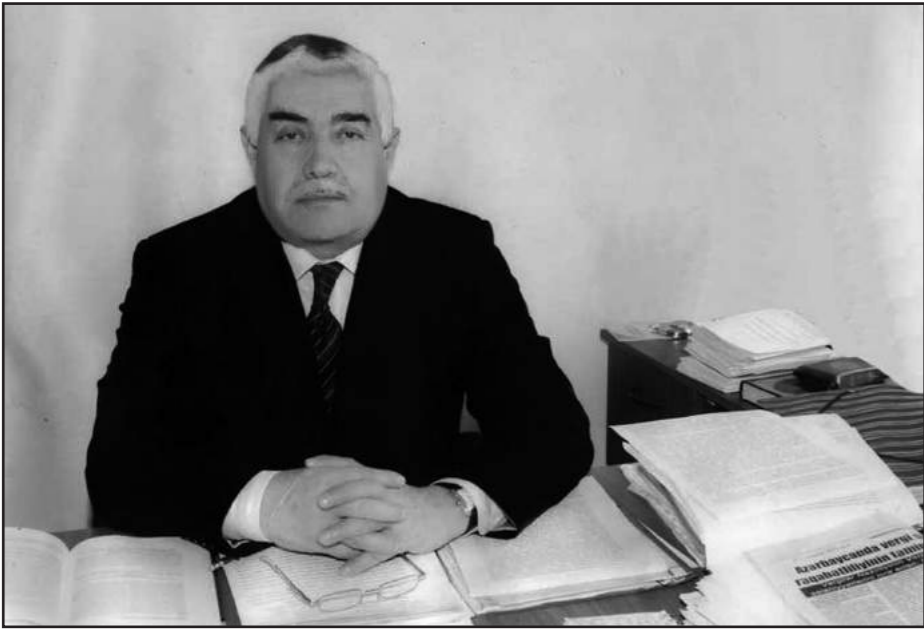

la XX əsrin sonuncu qərinasında ölkəmizin ictimai-siyasi və bü-tünlülkdə iqtisadi həyatında baş verən sistem dəyişiklikləri ilə qarşılıqlı əlaqə və əslihlə nəzərdən keçirilməklə daha obyektiv qiymətləndirmək mümkündür. Məlumdur ki, XX əsrin 60-70-ci illərində Azərbaycan Respublikası özünün iqtisadi, sosial inkişafına görə, adambaşına düşən milli gəlirin, real gələrlərin, orta aylıq əməkhaqqının, məşğulluğu və sosial-iqtisadi inkişafı xarakterizə edən digər keyfiyyət göstəricilərinin səviyyəsinə görə keçmiş SSRİ məkanında sonuncu yerlərdən birini tuturdu. 1969-cu ildə respublikamızda hakimiyyətə gələn ulu öndər Heydər Əliyev Azərbaycanın sosial-iqtisadi inkişafında keyfiyyət dəyişikliklərinin sistemli təhlil olunmasını, araşdırılmasını, qabaqcıl dünya təcrübəsi və milli realiliqlərə əsaslanaraq dəyərləndirilməsini, ölkəmizin malik olduğu resurslar balansını, xüsusən əmək istehsalatı balansını, onlardan istifadə dərəcəsini, mövcud imkanlar daxilində hərəkətə gətirilə bilən potensialı nəzərə alaraq, xalq təsərrüfatının strukturunu təkmilləşdirilməsini, dinamik inkişafın təmin edilməsini, yaxın gələcək üçün prioritetlərin müəyənəşdirilməsini respublikamızın iqtisadçı alimlərinin qarşısında konkret strateji vəzifə kimi qoydu. Ulu öndər respublikamızın iqtisadi

alimlərinin qarşısında qoyduğu strateji vəzifəni əməli cəhətdən effektiv reallaşdırmaq məqsədi ilə Elmlər Akademiyasının İqtisadiyyat İnstitutunun müvafiq şöbələrində elmi-tədqiqat işlərinin mövzularında, problemlərində konkret dəyişikliklər aparıldı. Makroiqtisadi səviyyədə sosial-iqtisadi inkişafı sürətləndirmək məqsədi ilə elmi cəhətdən əsaslandırılmış və həyata keçirilməsi mümkün, zəruri təklif və tövsiyələr hazırlandı. Həmin tədbirlər planına uyğun olaraq, o vaxtlar gənc alim Ziyad müəllim Səmədzadənin rəhbərliyi ilə "Xalq təsərrüfatının sürəti və proporsiyaları" şöbəsi formalaşdırıldı və qısa zaman kəsiyində müvafiq dövrün tələblərinə cavab verən ciddi tədqiqatlar aparılmağa başlandı. 1971-ci ildə bizim şöbəyə İqtisad İnstitutunu yenidən bitirmiş M.Meybullayev kiçik elmi işçi vəzifəsinə qəbul olundu. Bizim şöbənin müdiri Ziyad müəllimin tövsiyəsi ilə Məmmədhasən müəllim həmin illər üçün xüsusi aktuallıq kəsb edən və əslində bu gün də əhəmiyyəti qətiyyətlə azalmayan "İctimai əmək məhsuldarlığı və əhalinin real gələrləri arasındakı nisbət problemi" ilə bağlı tədqiqat işi yerinə yetirirdi. Məmmədhasən müəllimin aparıldığı sistemli təhlil və araşdırmalar nəticəsində Azərbaycanda əhalinin real gələrlərinin ölkəmizdə aşağı olmasının başlıca səbəbləri konkret müəyyənləşdirilərək, belə vəziyyətin əsas səbəblərindən biri kimi həmin illərdə müttəfiq respublikalarda istehsal və istehlak olunan milli gəlirin hesablanması arasındakı əsaslı fərqlər olduğu vurğulanmışdır. O, bu illərdə aparıldığı tədqiqatların nəticəsi olaraq 1977-ci ildə uğurla dissertasiya işini müdafiə edərək, iqtisad elmləri namizədi adını aldı. 1976-1979-cu illərdə çalışdığı şöbənin SSRİ EA-nın İqtisadiyyat İnstitutu, Dövlət Plan Komitəsinin İqtisadiyyat İnstitutu, Məhsuldar qüvvələrin yerləşdirilməsi Şurası, Gürcüstan Elmlər Akademiyasının İqtisadiyyat İnstitutu və AMEA-nın İqtisadiyyat İnstitutu ilə birgə yerinə yetirilən "Müttəfiq respublikalarda milli gəlirin təkrar istehsalı" probleminin işlənməsinin əsas tədqiqatçılarından biri idi. Həmin dövrdən başlayaraq, Məmmədhasən müəllimin tədqiqatları daha çox müttəfiq respublikalarda xalis məhsulun və onun iqtisadi artımı ilə bağlı problemlərə həsr olundu. Həmin tədqiqatların məntiqi nəticəsi olaraq, 1990-cı ildə "Чистый продукт и экономический рост" adlı əsaslı monoqrafiyası çapdan çıxdı. 1991-ci ildə yuxarıda qeyd ediləyimi kimi, doktorluq dissertasiyası müdafiə edərək, iqtisad elmləri doktoru adına layiq görüldü. 1990-cı ildən əvvəlcə "Siyasi iqtisad" və 1992-ci ildən ömrünün sonuna kimi "İqtisadi nəzəriyyə" kafedrasında müdiri vəzifəsində çalışmışdır. Həmin illərdə Məmmədhasən müəllimin tədqiqatları bilavasitə inzibati-amirlik sistemindən bazar iqtisadi sisteminə keçid və yeni iqtisadi sistemin formalaşması və inkişafı şəraitində bir kafedra müdiri kimi keyfiyyətə yeni dərslərlərin, dərslərinin, metodik göstərişlərin, proqramların hazırlanmasına və nəşrinə yönəldi. Qeyd etmək lazımdır

14-20 iyun 2018-ci il

Məmmədhasən Meybullayev-70

dır ki, o, Azərbaycanda ilk dəfə olaraq, 1995-ci ildə çapdan çıxmış "Ümumi iqtisadi nəzəriyyə" dərsliyinin həmmüəlliflərindən və redaktorlarından biri olmuşdur. Daha sonra Məmmədhasən müəllimin birgə yazılmış və 1998-ci ildə dərc edilmiş "Azərbaycan iqtisadiyyatı", habelə 1999-cu ildə nəşr olunmuş "İqtisadi nəzəriyyə" dərsliyinin əsas müəlliflərindən, eyni zamanda, onun redaktorlarından biri olmuşdur.

Məmmədhasən müəllim 2000-ci ildə 50 çap vərəqində olan "İslam iqtisadiyyatı" monoqrafiyasını çap etdirdi. O həm də müqəddəs bir Hacı kimi monoqrafiyada Azərbaycanda ilk dəfə olaraq, islam dini ilə iqtisadiyyatın qarşılıqlı əlaqəsini, Qurani-Kərimdə iqtisadi dəyərlər, islam iqtisadiyyatının əsas prinsipləri və bütünlükdə iqtisadi münasibətlər sistemini dərin təhlil edərək, indiki və gələcək nəsillər üçün mühüm əhəmiyyət kəsb edən nəticələrə gəlir, ümumiləşdirmələr edir və müvafiq tövsiyələr verir.

Məmmədhasən müəllimin 2005-ci ildə müştərək yazılmış "İqtisadi təlimlər tarixi" dərsliyi də mühüm əhəmiyyət kəsb edir. Məmmədhasən müəllim 2010 və 2011-ci illərdə "Mikroiqtisadiyyata giriş" və "Makroiqtisadiyyata giriş" dərsliklərini yazmış və nəşr etdirmişdir.

Məmmədhasən müəllimin 2015-ci ildə vəfatından sonra çapdan çıxmış "İqtisadi təhlükəsizlik nəzəriyyəsi" (müştərək yazılmış) dərsliyi də xüsusi qeyd olunmalıdır.

Ümumən, Məmmədhasən müəllim elmi-pedaqoji fəaliyyəti dövründə 150-dən çox elmi əsər, 6 monoqrafiya, 9 dərs vəsaiti, 4 dərslik, çoxsaylı proqram və tədris materiallarının müəllifi olmuşdur. Onun bilavasitə elmi rəhbəri olduğu və uğurla müdafiə edən 23 aspirant və dissertantı, məsləhətçisi olduğu 3 elmlər doktorunun araşdırdığı problemlər Məmmədhasən müəllimin daha geniş elmindən xəbər verir.

Məmmədhasən müəllimin elmi-pedaqoji fəaliyyətini qiymətləndirərkən onu da xüsusi qeyd etmək lazımdır ki, o, müstəqilliyin ilk illərində ölkəmizin yeni iqtisadi sistemə keçməsi ilə əlaqədar olaraq, Milli Məclis tərəfindən qəbul olunmuş bir çox qanunların müzakirəsində, ekspertizasında fəal iştirak etmişdir. O, uzun illər boyu İxtisaslaşmış Müdafiə Şurasının, habelə AAK-in iqtisadiyyat üzrə Ekspert Şurasının üzvü kimi ixtisaslı iqtisadçı kadrların hazırlanmasında da iştirak etmişdir. Məmmədhasən müəllim, eyni zamanda, "Böyük İqtisadi Ensiklopediya"nın, İqtisad Universitetində nəşr olunan "Nəzəriyyə və praktika" jurnalının, "İqtisadiyyat" qəzetinin redaksiya heyətinin üzvü olmuşdur.

Prof. Məmmədhasən müəllim Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2011-ci il 26 sentyabr tarixli sərəncamına əsasən, təhsilin inkişafındakı xidmətlərinə görə "Əməkdar müəllim" fəxri adına layiq görülmüşdür. O, respublikanın ictimai-siyasi həyatında daima fəal iştirak edən böyük bir ziyalı, nəci bəy insan, gözəl ailə başçısı və yaxşı bir dost idi. Onun övladlarının üçü də fərqli sahələrdə çalışsalar da, atalarının

yolunu davam etdirərək iqtisad üzrə fəlsəfə doktoru adına layiq görülmüşlər. Məmmədhasən müəllim onu tanıyan dostlarının, həmkarlarının, çoxsaylı tələbələrini qəlbində daima yaşayacaq.

Prof. Ü.Q.Əliyev:

Burada Məmmədhasən müəllimin həyat və yaradıcılığı barədə kifayət qədər danışıldı. Mən onu qeyd etmək istəyirəm ki, professor Z.Ə.Səmədzadənin rəhbərlik etdiyi şöbədə Məmmədhasən müəllim ilk tədqiqatlarını xalq təsərrüfatının mühüm proqramlarından olan ictimai əmək məhsuldarlığı ilə əhalinin real gəlirləri arasında olan nisbət üzrə aparmışdır. İlk dəfə olaraq, aparılan bu tədqiqatlardan aydın olmuşdur ki, rəsmi statistikadan dərc etdiyi məlumatlara görə, əhalinin real gəlirləri ictimai əmək məhsuldarlığından qat-qat geri qalır. Bu geriqalma prosesi o vaxtkı İttifaq səviyyəsinə görə respublikanın təmsilində kəskin xarakter alırdı.

1982-ci ilin noyabr ayından o, Azərbaycan Xalq Təsərrüfatı İnstitutunun «Siyasi iqtisad» kafedrasında dosent vəzifəsində çalışmağa başlamışdır. 1990-cı ilin yanvar ayından ömrünün sonuna qədər «İqtisadi nəzəriyyə» kafedrasının müdiri vəzifəsində işləmişdir. 1990-1992-ci illərdə tədris işləri üzrə prorektor vəzifəsində çalışmışdır.

M.Meybullayev 1991-ci ildə Leninqrad şəhərində Maliyyə və İqtisad Universitetində doktorluq dissertasiyası müdafiə etmiş, 1992-ci ildə professor elmi adını almışdır. O, əhalinin real gəlirləri və əmək məhsuldarlığını qarşılıqlı əlaqələrinin nəzəri-metodoloji aspektlərinin və iqtisadi inkişaf proqramlarının təkmilləşməsi, islam iqtisadiyyatının aktual problemlərinin dərin tədqiqatçı kimi tanınır.

1995-1999-cu illərdə respublikada ilk dəfə tərtib olunan irihəcmli "İqtisadi nəzəriyyə" dərsliyinin redaktorlarından və müəlliflərindən biridir. Onun elmi redaktorluğu ilə 2002-ci ildə "İqtisadi təlimlər tarixi" dərsliyi hazırlanmışdır. 1996-cı ildə M.Meybullayev bir sıra Şərqi ölkələrində - İranda, İraqda, İordaniyada, Səudiyyə Ərəbistanında olarkən onu islam mədəniyyətinin iqtisadiyyata olan təsir dairəsi maraqlandırmış və o, islam iqtisadiyyatı istiqamətində tədqiqatlar aparmağa başlamışdır. Nəticədə, 2000-ci ildə onun "İslam iqtisadiyyatı" adlı, 50 ç.v. həcmli monoqrafiyası ilk dəfə nəşr edilmişdir. Burada islam və iqtisadiyyatın qarşılıqlı əlaqəsi, Qurani-Kərimdə iqtisadi dəyərlər, islam iqtisadiyyatının əsasları, iqtisadi münasibətlər sistemi, dövlət quruculuğu, insan azadlığı, islam ölkələrinin sosial-iqtisadi inkişaf meyli və iqtisadi vəziyyətinin xülasəsi tədqiq edilir. Belə is-

tiqamətli tədqiqat əsəri, şübhəsiz ki, müstəqil Azərbaycan Respublikasında formalaşacaq iqtisadi sistemdə öz müstəsna təsir və əhəmiyyətini göstərəcəkdir.

Professor M.Meybullayev islam dinini iqtisadi inkişafın ləngidici amili kimi qələmə vermək istəyən Qərbin şərqsünas tədqiqatçılarına cavab olaraq, "Dünya müsəlman ölkələrinin iqtisadiyyatı" adlı irihəcmli əsərini dərc etdirmişdir. Dünyanın 55 müsəlman ölkəsinin təmsilində yazılan bu kitabda iqtisadi cəhətdən geri qalmanın səbəbləri əsaslı şəkildə göstərilir. Milli iqtisadiyyatın formalaşmasında dini-mənəvi dəyərlərin oynadığı rol, milli iqtisadi inkişaf modelinin seçilməsi, iqtisadi resurslardan istifadə olunması, qadınların iqtisadi fəallıq mühiti, yoxsulluğun aradan qaldırılması, insan potensialının inkişaf etdirilməsi, əhali artımı, istehlak problemi ilə bağlı bir sıra tutarlı və elmi cəhətdən əsaslandırılmış fikirlər irəli sürülür.

Professor M.Meybullayevin çalışdığı kollektivdə dərin hörmət və ehtiram qazanması onun respublikanın aparıcı iqtisadçı alimləri arasında da nüfuzunun artmasına səbəb olmuşdur. Təsədüfii deyil ki, çalışdığı elm ocaqlarında tanınmış alimlər onu səmimi dost, həmkar, sədaqətli insan, mənən saf, elmdə sözü, həyatda mövqeyi olan görkəmli alim kimi xarakterizə edirlər. M.Meybullayevin yeri ziyalılar arasında həmişə görünəcəkdir.

Professor M.Meybullayevin çalışdığı kollektivdə dərin hörmət və ehtiram qazanması onun respublikanın aparıcı iqtisadçı alimləri arasında da nüfuzunun artmasına səbəb olmuşdur. Təsədüfii deyil ki, çalışdığı elm ocaqlarında tanınmış alimlər onu səmimi dost, həmkar, sədaqətli insan, mənən saf, elmdə sözü, həyatda mövqeyi olan görkəmli alim kimi xarakterizə edirlər. M.Meybullayevin yeri ziyalılar arasında həmişə görünəcəkdir.

Prof. A.Ş.Şəkərliyev:

Qədirbilən İqtisad Universitetinin kollektivi tanınmış alim, gözəl insan, iqtisad elmləri doktoru, professor M.Meybullayevin 70 illik yubileyini qeyd edir.

Məmmədhasən müəllimin vəfatı məni çox sarsıtdı, çünki onun yoxluğu qəbul edə bilmirəm. Məmmədhasən müəllim insanlığın ən yüksək zirvəsində duran böyük ziyalı, sadə, xeyirxah və nəci bəy insan idi. O, bizim ailə üçün çox doğma və əziz idi. Məmmədhasən müəllim həmişə dostları xeyirxahlığa, insanpərvərliyə, düzlüyə, savadlı olmağa səsləyirdi. Mən onun bir qrupda təhsil almışdım. Bizim qrup tələbələrinin 3 nəfəri i.e.d., professor, 2 nəfəri isə i.e.n., dosentdir. Tale elə gətirdi ki, biz ikimiz eyni ildə - 1991-ci ildə Sankt-Peterburq şəhərində Maliyyə-İqtisad Universitetində doktorluq dissertasiyası müdafiə etdik. Məmmədhasən müəllim bununla kifayətlənmədi, daima elmi axtarışda oldu.

Məmmədhasən müəllimin zəngin elmi yaradıcılığı var idi. Onun iqtisad elmi sahəsində elmi məktəbi formalaşmışdı. O, həyatını Azərbaycan elminin, təhsilinin inkişafına həsr etmişdi. Biz onun illər birlikdə çalışmışıq. Məmmədhasən müəllimlə müştərək dərsliklər yazmışıq, Azərbaycan elminə öz töhfəmizi vermişik. Dostluğumuzun əsas səbəbi imanlı, elmi insanları sevmək, onlarla dostluq etmək idi. Bu amallar məni Məmmədhasən müəllimlə birləşdirirdi. Vaxtaşırı olaraq Məmmədhasən müəllimlə görüşürdük, elmi diskussiyalar edərdik, onun dini mövzularda olan söhbətlərinə qulaq asmaqdan doymazdım.

Məmmədhasən müəllimin elmi yaradıcılığı ilə tanış olduqda görürük ki, Azərbaycanın sosial-iqtisadi inkişafı və problemləri ilə bağlı elmi əsəri, dərslikləri, dərs vəsaitləri, metodiki işləri diqqətli cəlb edir. O, elmi kadrların hazırlanmasına böyük qayğı göstərirdi. Məmmədhasən müəllim həmişə deyirdi: «Müəllim öz tələbələrini sevməlidir və onun şəxsiyyətinə

hörmət etməlidir». O, tədris etdiyi fənni mükəmməl bilən, hərəkətləri biliyinə uyğun gələn, tələbələrə öz övladı kimi rəftar edən, onlara qarşı xeyirxah olan böyük insan idi. Bildiyimiz kimi, insanın əsas keyfiyyətləri sadəlik, düz danışmaq və əxlaqi saflıqdır. Bu insani keyfiyyətlərin hamısı professor Məmmədhasən Meybullayevdə cəmlənmişdi. Bütün bunlar sanki, A.P. Çexovun dediği kimi, «İnsanda hər şey gözəl olmalıdır: sifəti də, geyimi də, qəlbi də, fikirləri də» müddəası ilə ahəngdar səslənir.

Məmmədhasən müəllim mənəviyyatın pillələrini addım-addım qalxaraq, onun zirvəsinə yüksəlmiş, insani ləyaqəti qoruyub möhkəmləndirən bir iqtisadçı ziyalı idi. O, ona görə böyük ziyalıdır ki, iqtisadiyyatımızın inkişafını sürürlü, qəti və dəqiq tədqiq edirdi. Bunu isə mərhum professorun tədqiqatları təsdiq edir.

Məmmədhasən müəllim ixtisaslaşdırılmış elmi və müdafiə şuralarının üzvü idi. O, elmi şuralarda tələbkarlıq və xeyirxahlıq göstərirdi, hamı onun çıxışlarından razı qalardı. O, elmi kadrların hazırlanmasında yaxından iştirak edirdi. Onun səmərəli fəaliyyəti tədqiqatçıdır və xalqımız onu heç vaxt unutmayacaq.

Bu gün Məmmədhasən müəllimin yoxluğunu onu tanıyanlar daha çox böyük kədər hissi ilə qəbul edirlər. Ona Allahdan rəhmət diləyirik. Bu gün Məmmədhasən müəllim əbədiyyətə qovuşmuşdur. Onun əməlləri tələbələri və sevərləri tərəfindən davam etdirilir. Məmmədhasən müəllimin əziz xatirəsi onu sevənlərin qəlbində əbədi yaşayır, çünki o, insanlar tərəfindən həmişə sevilir.

Prof. Q.N.Manafov: İ.e.d., professor, Azərbaycan Respublikasının əməkdar müəllimi Məmmədhasən Meybullayevin malik olduğu keyfiyyətləri bir cümlə ilə, qısa və sadə şəkildə xarakterizə etmək istəsək, demək lazımdır ki, o, çox yüksək şəxsi-

latçılıq qabiliyyətinə malik olan kafedra müdiri, dərin iqtisadi təfəkkürə və biliyə malik iqtisadçı alim, yüksək əxlaqi mənəviyyətə malik bir insan, səmimi, xeyirxah, təvazökar bir dost və həmkar idi. Məmmədhasən müəllimə xas olan bu keyfiyyətlərin hər birinin arxasında geniş bir məzmun, böyük bir dünya dayanırdı.

Məmmədhasən müəllimi 1978-ci ildən tanıyırdım. Həmin vaxt Məmmədhasən müəllim indiki AMEA-nın İqtisadiyyat İnstitutunda baş elmi işçi, mən isə onun işlədiyi "Xalq təsərrüfatının sürəti və proqramları" şöbəsində Siyasi iqtisad ixtisası üzrə əyani aspirant idim. Bununla yanaşı, akademik Ziyad Səmədzadə Məmmədhasən müəllimin doktorluq dissertasiyasının elmi məsləhətçisi, mənim isə namizədlük dissertasiyamın elmi rəhbəri idi. Dissertasiya işimin ilk variantı üzərində işimi başa çatdırırdıqdan sonra onu müzakirə üçün söhbətə təqdim etdim. Həmin dövrdə elmi işimin ilk rəyçilərindən biri kimi Məmmədhasən müəllimin bildirdiyi dəyərləri fikirlər, təklif və tövsiyələr dissertasiyanın elmi səviyyəsinin yüksəldilməsi, yol verilməsi çatışmazlıqların aradan qaldırılması istiqamətində əvəzsiz əhəmiyyət kəsb etdi.

Məhz həmin dövrdə mən ilk dəfə olaraq Məmmədhasən müəllimi dərin iqtisadi biliyə malik obyektiv bir insan kimi tanıdım. 1982-ci ildən isə bir yerdə - indiki ADİU-nun "Siyasi iqtisad" kafedrasında çalışmağa başladım. Ali məktəbdə əvvəlcə dosent, sonra isə professor, o cümlədən kafedra müdiri

kimi çalışdığı 25 ilə yaxın müddət ərzində Məmmədhasən müəllim tələbələrin dərin və hərtərəfli iqtisadi biliklərə malik olması üçün həmişə səylə çalışdı. Keçən əsrin 90-cı illərində Azərbaycanda bazar iqtisadiyyatına keçidlə əlaqədar olaraq siyasi iqtisadın yeni tələblər baxımından tədrisi ilə bağlı ən vacib problemin həllində: Azərbaycan dilində siyasi iqtisad (iqtisadi nəzəriyyə) dərsliyinin hazırlanmasında Məmmədhasən müəllimin bir kafedra müdiri kimi əməyi sonsuz dərəcədə əhəmiyyətə malikdir. Məhz həmin dövrdə, konkret olaraq 1995-ci ildə M.Meybullayevin, T.Vəliyevin və Ə.Babayevin ümumi elmi redaktəsi ilə ilk dəfə olaraq "Siyasi iqtisad" kafedrasının əməkdaşları tərəfindən yazılmış "Ümumi iqtisadi nəzəriyyə" dərsliyi tələbələrin istifadəsinə verildi. Sonradan 1999-cu ildə həmin dərsliyin yenilənmiş və zənginləşmiş forması daha böyük nüsxələrlə dərc edildi.

Məmmədhasən müəllim yazmış olduğu "İslam iqtisadiyyatı" adlı böyük həcmli monoqrafiyası ilə ölkəmizdə yeni bir tədqiqat istiqamətinin təməlini qoymuşdur. Bir çox iqtisadçı və dinşünas alimlər tərəfindən yüksək dəyərləndirilən bu əsər hazırda universitetimizdə tədris olunan "İqtisadi fikir tarixi" fənnində islam dinindəki iqtisadi dəyərləri öyrənmək və mənimsəmək baxımından müstəsna əhəmiyyət kəsb edir.

O, rəhbərlik etdiyi kafedranın elmi potensialının yüksəldilməsi, kafedra əməkdaşlarının müvafiq elmi adlar və elmi dərəcələr almaları üçün əlindən gələni edirdi. Məmmədhasən müəllimin elmi tədqiqatının predmetini bütövlükdə Azərbaycan iqtisadiyyatının bir çox aktual problemləri təşkil edirdi. Bu problemlər respublikanın və bəzi xarici ölkələrin müxtəlif nüfuzlu elmi nəşrlərində, habelə "İqtisadiyyat" qəzetinin müxtəlif nömrələrində dərc edilirdi.

İqtisadi biliklərin geniş ictimaiyyət arasında təbliğində mühüm rol oynayan, Azərbaycan televiziyaşünas yayımlanan və onun aparıcısı olduğu "İqtisadiyyat" rubrikası isə ən çox baxılan verilişlərdən idi.

Dosent A.M.Əliyeva: İqtisad Universitetinin tarixində xidməti olan insanların əməyinə qiymət verilməsi və onların yad edilməsi kimi yaxşı bir təşəbbüs üçün universitetimizin rəhbərlərinə, hörmətli Ədalət müəllimə və digər təşkilatçılara, onun xatirəsinə yad etmək üçün yubiley tədbirini

de bizimlə iştirak edən qonaqlara, hörmətli Ziyad müəllimə, hörmətli Vasim müəllimə və çıxış edən yoldaşlara kafedra əməkdaşları adından təşəkkürümüzü və minnətdarlığımızı bildiririk. Bu cəhətdən elmdə öz sözü, həyatda prinsipial mövqeyi olan, səmimi və xeyirxah, qayğıkeş bir insanın, mərhum kafedra rəhbərimizin 70 illik yubileyinin keçirilməsi hamımız üçün çox vacib və dəyərli bir hadisədir. Məmmədhasən müəllimin özünəməxsus bir xüsusiyyəti də o idi ki, o, iqtisadiyyat və mənəviyyət problemlərini qarşılıqlı tədqiq etmişdir. İqtisadi biliklərlə mənəvi-dini dəyərlərin əlaqələndirilməsi, islamda iqtisadi fikirlər, islam iqtisadi sistemi və s. problemlər haqqında çoxlu tədqiqatlar aparmış və bunları "İslam iqtisadiyyatı" adlı irihəcmli əsərində əks etdirmişdir. İqtisadiyyat və mənəvi dəyərlər problemi onun fəaliyyətinin vacib bir istiqaməti olan humanistlik, xeyirxahlıq və qayğıkeşlik kimi xüsusiyyətlərinin ol-

matları qeyd etmək istərdim. O, öz elmi və əmək fəaliyyəti, prinsipiallığı və ədalətli mövqeyi ilə dərin hörmət və nüfuz sahibi olmuşdur. Bu gün bu tədbirdə atam həmkarları və iqtisadçı alimlər tərəfindən elmdə sözü, həyatda mövqeyi olan və humanist bir şəxsiyyət kimi ehtiramla yad edildi.

Bir məqamı da qeyd etmək istəyirəm ki, o, Ramazan ayına böyük önəm verirdi, onu xüsusi keçirirdi. Bilmirəm təsadüfənmi, zərurətdənmə, onun 70 illik yubileyinə həsr olunmuş tədbir də məhz bu müqəddəs ayda keçirilir. Bu tədbirin keçirilməsinə görə mən universitetimizin rektoru, hörmətli professor Ədalət müəllimə öz dərin minnətdarlığımı bildirmək istərdim ki, atamın xatirəsinə diqqət yetirmisiniz. Həmçinin, Ziyad müəllimə, Vasim müəllimə və digər məruzəçilərə və çıxış edənlərə öz adından və ailəmiz adından təşəkkürümü bildirirəm ki, atamı xoş xatirələrlə yad etdiniz. Çox sağ olun!

Prof. Ədalət Muradov: Məmmədhasən müəllimin bir keyfiyyəti də ondan ibarət idi ki, o, kökünə bağlı olan bir insan idi. Bu şəxs Azərbaycan millətini sevən ziyalılardan idi. Məmmədhasən müəllim həm də dininə bağlı olan bir insan olub, Hacı idi. Burada mənim ünvanıma təşəkkürlər səsləndi, amma mən tam səmimi olaraq bildirim ki, bu, rektor olaraq mənim borcumdur və bu işi təşkil etdiyim üçün qürur duyuram. İqtisad Universiteti öz dəyərlərinə sahib çıxmaldır. Bizim dəyərlərimiz bizim ziyalılarımızdır. Bizdə olan dəyərlər digər təşkilatlarda yoxdur və yaxud bizimlə müqayisədə çox azdır.

Bizə dəyər qatan məhz Məmmədhasən müəllim kimi ziyalılarımızdır. Məmmədhasən müəllim "İslam iqtisadiyyatı"nı tədqiq edən bir nömrəli tədqiqatçıdır. Mən təklif edirəm ki, İqtisad Universitetində yaratdığımız İslam İqtisadiyyatı Tədqiqat Mərkəzinin adı "Məmmədhasən Meybullayev İslam İqtisadiyyatı Tədqiqat Mərkəzi" olsun və bu Tədqiqat Mərkəzinə də rəhbərlik etmək səlahiyyəti Sərvinaz Xanlarzadəyə tapşırılsın. Düşünürəm ki, islam iqtisadiyyatı Azərbaycanda kifayət qədər tədqiq olunmuş və ya az tədqiq olunmuş önəmli və vacib sahələrdən biridir. Biz universitet olaraq bu sahədə önəmli çıxmaq potensialına maliklik.

Allah Məmmədhasən müəllimə rəhmət eləsin, qəbri nurla dolsun. Allah övladlarına, doğmalarına uzun ömür qismət etsin. Bizim üçün böyük qürur və fəxrdir ki, Məmmədhasən müəllimin övladı bizimlə əməkdaşlığı davam etdirir. Öminəm ki, bu əməkdaşlığımız uzun illər davam edəcəkdir. Hər birinizə fəal iştirak etdiyiniz üçün təşəkkür edirəm.

Allah Məmmədhasən müəllimə rəhmət eləsin, qəbri nurla dolsun. Allah övladlarına, doğmalarına uzun ömür qismət etsin. Bizim üçün böyük qürur və fəxrdir ki, Məmmədhasən müəllimin övladı bizimlə əməkdaşlığı davam etdirir. Öminəm ki, bu əməkdaşlığımız uzun illər davam edəcəkdir. Hər birinizə fəal iştirak etdiyiniz üçün təşəkkür edirəm.

Allah Məmmədhasən müəllimə rəhmət eləsin, qəbri nurla dolsun. Allah övladlarına, doğmalarına uzun ömür qismət etsin. Bizim üçün böyük qürur və fəxrdir ki, Məmmədhasən müəllimin övladı bizimlə əməkdaşlığı davam etdirir. Öminəm ki, bu əməkdaşlığımız uzun illər davam edəcəkdir. Hər birinizə fəal iştirak etdiyiniz üçün təşəkkür edirəm.

Allah Məmmədhasən müəllimə rəhmət eləsin, qəbri nurla dolsun. Allah övladlarına, doğmalarına uzun ömür qismət etsin. Bizim üçün böyük qürur və fəxrdir ki, Məmmədhasən müəllimin övladı bizimlə əməkdaşlığı davam etdirir. Öminəm ki, bu əməkdaşlığımız uzun illər davam edəcəkdir. Hər birinizə fəal iştirak etdiyiniz üçün təşəkkür edirəm.

Allah Məmmədhasən müəllimə rəhmət eləsin, qəbri nurla dolsun. Allah övladlarına, doğmalarına uzun ömür qismət etsin. Bizim üçün böyük qürur və fəxrdir ki, Məmmədhasən müəllimin övladı bizimlə əməkdaşlığı davam etdirir. Öminəm ki, bu əməkdaşlığımız uzun illər davam edəcəkdir. Hər birinizə fəal iştirak etdiyiniz üçün təşəkkür edirəm.

Allah Məmmədhasən müəllimə rəhmət eləsin, qəbri nurla dolsun. Allah övladlarına, doğmalarına uzun ömür qismət etsin. Bizim üçün böyük qürur və fəxrdir ki, Məmmədhasən müəllimin övladı bizimlə əməkdaşlığı davam etdirir. Öminəm ki, bu əməkdaşlığımız uzun illər davam edəcəkdir. Hər birinizə fəal iştirak etdiyiniz üçün təşəkkür edirəm.

Allah Məmmədhasən müəllimə rəhmət eləsin, qəbri nurla dolsun. Allah övladlarına, doğmalarına uzun ömür qismət etsin. Bizim üçün böyük qürur və fəxrdir ki, Məmmədhasən müəllimin övladı bizimlə əməkdaşlığı davam etdirir. Öminəm ki, bu əməkdaşlığımız uzun illər davam edəcəkdir. Hər birinizə fəal iştirak etdiyiniz üçün təşəkkür edirəm.